

ФІСКАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АНТИКРИЗОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сьогодення в Україні можна охарактеризувати складною як політичною так і економічною ситуацією, що призвело до кризи у всіх секторах народного господарства. Таке становище негативно впливає на добробут населення і ділову активність суб'єктів господарювання. Для того, щоб поживавити процес взаємодії між економічними агентами держава повинна зайняти чітку і послідовну позицію в питаннях, які стосується державних фінансів та ефективності їх використання. Вкрай необхідно на законодавчому рівні закріпити комплекс заходів, які визначатимуть антикризову стратегію загалом.

Серед вагомих інструментів державного регулювання особливе місце займають податки. Податкова політика спираючись на певні принципи передбачає реалізацію заходів, які можуть стимулювати або дестимулювати економічний розвиток.

Дослідженням проблем податкового регулювання, і, зокрема інструментів державного впливу займався багато провідних вчених, серед яких слід відзначити Т. І. Єфименко, Ю. Б. Іванова, А. І. Крисоватого, А. М. Соколовську та інших.

В цілому податкова система не заохочує підприємців вести бізнес в Україні, адже через постійний фіскальний тиск відбувається скорочення обсягу власних коштів, а отже і потенціалу їх фінансово-економічного розвитку. Зберігається нерівномірність розподілу оподаткування між галузями та підприємствами, складність та недоопрацьованість Податкового кодексу посилює правову невизначеність, поглиблення приховування доходів, оптимізацію податкових платежів, ухилення від сплати податків, лобіювання податкових преференцій, зростання обсягу тіньової економіки та втечу капіталів.

Податки в Україні виконують більшою мірою фіскальну функцію і не здійснюють регулятивного впливу. Для виправлення такого становища держава може змінювати правила оподаткування, зокрема перелік податків та їхні ставки або впроваджувати комплексну систему податкових преференцій. Всі ці заходи повинні бути спрямовані на підвищення ділової активності, формування конкурентного ринку і залучення додаткових інвестицій у сектор реального виробництва.

В країнах ОЕСР податковими преференціями називають будь-які відхилення від стандартних умов оподаткування, зокрема: застосування відмінних від стандартних ставок оподаткування; використання спрощеної системи оподаткування та звітності при визначенні податкових зобов'язань; особливі умови оподаткування зовнішньоекономічних операцій, в тому числі і через застосування міжнародних фіскальних угод; застосування податкових

знижок і вирахувань з об'єкту оподаткування, що знижують базу оподаткування [1].

Українським законодавством передбачено декілька шляхів надання таких преференцій:

1) податкове вирахування (знижки), що зменшує базу оподаткування до нарахування податку;

2) зменшення податкового зобов'язання після нарахування податку;

3) встановлення зниженої ставки податку та збору;

4) звільнення від сплати податку [2].

Однак, вітчизняні і зарубіжні науковці широко дискутують тему дієвості таких преференцій. Існують як позитивні так і негативні моменти їхнього застосування. Основні переваги і недоліки такого методу стимулювання економіки описані в табл. 1.

Таблиця 1

Переваги і недоліки податкових преференцій.*

Переваги	Недоліки
1) створення стимулів для певних видів діяльності;	1) звуження податкової бази, зменшення можливостей для скорочення податкової ставки;
2) залучення додаткових інвестицій у пріоритетні галузі економіки;	2) створення передумов для застосування норм пільгового оподаткування в схемах мінімізації сплати податків або ж ухилення від їх сплати;
3) заохочення участі приватного сектору економіки у соціальних програмах, якими керує держава;	3) ускладнення податкового законодавства та зменшення його уніфікованості;
4) субсидування галузей і сфер економіки, непривабливих для приватного бізнесу через суспільну спрямованість;	4) зменшення бюджетних надходжень та можливостей використання бюджетних коштів;
5) сприяння зайнятості населення, особливо в умовах рецесії.	5) створення для іноземних суб'єктів нерівних умов функціонування в межах національної економіки.

**Складено автором.*

Подвійна природа податкових преференцій не виключає практики їх використання. Сучасний економічний уклад вимагає від країн швидкої реакції на зміни циклу і це один із найдієвіших способів подолання кризових явищ.

Проте для України доцільне проведення радикальної податкової реформи яка суттєво вплине на кількість податкових платежів та їхні ставки. Показовим для нас в такому контексті є досвід Грузії. Після проведення реформи в країні залишилося лише п'ять загальнодержавних (податок на доходи, ПДВ, соціальний податок, податок на прибуток підприємств, акцизи) і два місцевих податки (майновий податок, податок на гральний бізнес).

Імпортних мит у Грузії немає – це наслідок одностороннього рішення, яке покликано максимально відкрити ринок для закордонних товарів, а відтак – створити умови для гідної конкуренції місцевій продукції. Квотування на ввезення імпортованої продукції теж нема. Втрати від зменшення надходжень до бюджету були компенсовані за рахунок залучення інвестицій та віддачі від них.

Загалом податкова політика дуже тісно пов'язана з бюджетною, тому для України вкрай необхідно провести оптимізацію державних видатків і фінансувати тільки ті програми, які будуть перспективними і сприятимуть розвитку. Ревізія державних фінансів уможливить здійснення рішучих кроків у сфері оподаткування.

Підсумовуючи вище викладені варіанти вирішення проблеми варто зазначити, що держава в будь-якому випадку повинна правильно визначити паритетність державних інтересів і цілей суб'єктів господарювання. Якщо держава буде занадто обмежувати підприємництво, то це може призвести до зменшення податкових надходжень у зв'язку неотриманням платниками податків прибутків. З іншого боку, якщо держава не використовує обмежувальні механізми і надає широкі можливості для отримання надмірних прибутків, то це може зменшити податкові надходження до бюджету і призвести до порушення принципу соціальної справедливості.

Отже, податкове антикризове регулювання має бути обґрунтоване і достатньо виважене, що врахує інтереси держави і підприємців.

Література:

1. Соколовська А. М. Система податкових пільг в Україні в контексті європейського досвіду / А. М. Соколовська, Т. І. Єфименко, І.О. Луніна та ін. – К. : НДФІ, 2006. – 320 с.

2. Податковий кодекс України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

Іванна Кучер

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: канд. екон. наук, ст. викладач Угрин В. В.

КЛЮЧОВІ ПРИЧИНИ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ

Ухилення від оподаткування є серйозним негативним наслідком тіньової економіки. Саме вона формує найбільші втрати бюджету держави. Тіньова економіка – соціальний феномен, тобто, це реакція різних верств суспільства на зміни у державі й на якість державного управління. Ухилення від оподаткування шляхом проведення операцій, які не реєструються, приховування фонду оплати праці (видача заробітної плати в конвертах), висунення незаконних вимог щодо бюджетного відшкодування податку на додану вартість, незаконне використання пільг, спотворення економічних показників, що дає змогу зменшити розмір бази оподаткування, – все це фактори, котрі впливають на збільшення обсягу несплачених податкових платежів. Окрім цього, істотний вплив на обсяги ухилення